

Leopoldina dé Duitse Academie van Wetenschap

Oud genootschap in Halle wordt adviesorgaan regering

[Achtergrond](#) - 18 juli 2008 - Auteur: Hanco Jürgens

(18 juli 2008) De nieuwe Duitse Nationale Academie van Wetenschappen, de Leopoldina in Halle, moet de Duitse wetenschap op internationale podia vertegenwoordigen en de Duitse politiek adviseren. Beschermheer van het 356 jaar oude geleerde genootschap in een nieuwe jas, president Horst Köhler, noemt deze opdracht “complexer dan ooit.” Waarom deze nationale academie nu?

Het kan verkeren: de oudste academie van wetenschappen uit het Heilige Roomse Rijk, de Leopoldina te Halle aan het riviertje de Saale, is sinds maandag 14 juli naar Brits model herschapen tot Nationale Academie van Wetenschappen van de Bondsrepubliek Duitsland. Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad voor het zo ver heeft kunnen komen. Het lag namelijk helemaal niet voor de hand dat dit genootschap met de eer zou gaan strijken.

Er waren heel wat belangrijke kapers op de Duitse kust, zoals de Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG), het Max-Planck-Gesellschaft en niet te vergeten de eerbiedwaardige oude academies van Beieren, Berlijn-Brandenburg en Göttingen. Maar de Bondsregering heeft behoefte aan één aanspreekpunt waarop de politiek kan terugvallen, zoals de Royal Society dat is voor de Britten.

Voorwaarden

Helmut Kohl stelde vlak na de hereniging al voor de Leopoldina tot nationale academie te verheffen. Destijds tevergeefs. Om aan de behoefte aan een nationaal wetenschappelijk aanspreekpunt te voldoen, bracht de Duitse Wissenschaftsrat, een adviesorgaan van de regering in Berlijn en de deelstaten, in 2004 het advies uit om een nationale academie op te richten.

Daarbij werden twee randvoorwaarden gesteld. Ten eerste moest deze academie niet het karakter hebben van een geleerde sociëteit, verdeeld in vakgebieden. Ten tweede zou de oplossing niet liggen in het samenvoegen van de diverse reeds bestaande academies, zoals dat in de Verenigde Staten het geval is. Daar zijn de diverse regionale academies verenigd in The National Academies.

Het advies werd gezien als een dolkstoot in de rug van de oude geleerde genootschappen, verenigd in de Union der deutschen Akademien der Wissenschaften. Daar de academies het onderling niet met elkaar eens konden worden, zette minister van Onderwijs en Wetenschap Annette Schavan (CDU) hen eind vorig jaar voor het blok. Zij liet weten dat wat haar betreft de Leopoldina tot Duitse Academie van Wetenschappen werd verheven.

Goethe, Curie en Einstein

Waarom is uiteindelijk voor dit oude geleerde genootschap gekozen? Het is bepaald niet het machtigste wetenschappelijke lichaam van Duitsland. Het vertegenwoordigt niet, zoals de DFG en het Max-Planck-Gesellschaft, een grote groep wetenschappers of belangwekkende onderzoeksprogramma's. Bovendien heeft de Leopoldina bij uitstek het karakter van een geleerde sociëteit, met 1250 gekozen leden, onderverdeeld in secties als chemie, genetica en aardwetenschappen.

De Leopoldina kan zich van alle academies beroepen op de oudste rechten: het werd opgericht in 1652 en kreeg in 1687 van de Habsburgse keizer van het Heilige Roomse Rijk Leopold I het predikaat keizerlijk. Sindsdien mocht het zich officieel de Sacri Romani Imperii Academia Caesareo-Leopoldina Naturae Curiosorum noemen. En niet de minsten waren lid waren van deze club: Johann Wolfgang von Goethe, Marie Curie en Albert Einstein, om er maar eens een paar te noemen. Het bestand telt 33 Nobelprijdraggers. Maar daarmee is het nou juist zo'n geleerd genootschap dat de Wissenschaftsrat niet wilde hebben.

CDU-lobby

Een argument voor de uitverkiezing van de Leopoldina is dat het werkterrein van het genootschap de grenzen van Duitsland overstijgt. In de statuten staat immers dat de zij haar basis heeft in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland; de leden van de Leopoldina komen ook voor eenderde deel uit het buitenland.

Doorslaggevend is waarschijnlijk geweest dat de Leopoldina haar zetel heeft in het Oost-Duitse Halle aan de Saale, waar de juiste mensen aan de touwtjes trekken. Zoals met meer wetenschappelijke instituten in de nieuwe deelstaten het geval is, heeft zij een voorzitter die afkomstig is uit West-Duitsland: Volker ter Meulen is hoogleraar aan de Universiteit Würzburg. Traditioneel heeft de deelstaat Saksen-Anhalt weinig geld, maar wel een sterke CDU-lobby. Net als in Berlijn is in Saksen-Anhalt een grote coalitie van CDU en SPD aan de macht.

Zowel de minister president van de deelstaat Wolfgang Böhmer als de minister van Cultuur en Onderwijs Jan-Hendrik Olbertz waren voorheen hoogleraar aan de

Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg. Zij weten de weg in Berlijn. Dat maakt wat uit. Net als Bondskanselier Angela Merkel hebben zij hun sporen verdiend in het academische milieu van de DDR. De in de Natuurwetenschappen gepromoveerde Merkel heeft overigens van 1978 tot 1990 gewerkt aan een onderzoeksinstituut van de Academie van Wetenschappen van de DDR. In die jaren was zij ook bekend met de Leopoldina, dat poogde een 'onafhankelijke' koers in de Duitse socialistische republiek te behouden.

G8-top

Toch moet het besluit ook voor andere wetenschappelijke gremia niet helemaal als een donderslag bij heldere hemel zijn gekomen. De Leopoldina vertegenwoordigde Duitsland al in 2006 bij de G8-top in St. Petersburg als nationaal wetenschappelijk instituut. En een jaar later, voorafgaande aan de door Angela Merkel georganiseerde G-8 top in Heiligendamm, riep de Leopoldina de academies van bevriende grootmachten bijeen om een advies uit te brengen over klimaat en energie.

Eind vorig jaar viel het definitieve besluit. De Leopoldina zal Duitsland voortaan representeren in het buitenland en Berlijn adviseren over klimaatverandering, gentechniek, epidemieën en maatschappelijke veranderingen. Het budget wordt daartoe opgehoogd van bijna twee miljoen tot zes miljoen Euro. De Duitse regering betaalt 80 procent en de verder armlastige deelstaat Saksen-Anhalt 20 procent.

Hanco Jürgens is historicus en wetenschappelijk medewerker van het Duitsland Instituut Amsterdam

Afbeeldingen:

Leopoldina in Halle an der Saale: [gynti_46, www.flickr.com](https://www.flickr.com/photos/gynti_46/)

Schavan en Merkel: [glueckauf, www.flickr.com](https://www.flickr.com/photos/glueckauf/)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/968/leopoldina-deduitse-academie-vanwetenschap>